

Міністерство внутрішніх справ України
ДНПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Б. О. Логвиненко

**МЕДИЧНИЙ ОГЛЯД (ОБСТЕЖЕННЯ) У СПРАВАХ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Методичні рекомендації

Дніпро
2023

УДК 343.95
Л 69

*Рекомендовано до друку Науковою радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 10 від 15 червня 2023 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

доктор юридичних наук, професор **Андрій МАНЖУЛА** – професор кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка;

кандидат юридичних наук, доцент **В'ячеслав ГАРКУША** – прокурор Дніпровської спеціалізованої прокуратури у сфері оборони.

Логвиненко Б. О.

Л 69 Медичний огляд (обстеження) у справах про адміністративні правопорушення : метод. рекомендації / Б. О. Логвиненко. Дніпро : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 64 с.

ISBN 978-617-8035-46-4

У методичних рекомендаціях висвітлено нормативно-правову основу та організацію проведення медичних оглядів (обстежень) у справах про адміністративні правопорушення. Наведено спеціальну термінологію та основні алгоритми оглядів (обстежень).

Методичні рекомендації призначені для поліцейських, курсантів, слухачів, викладачів, фахівців у галузі права та інших осіб, які цікавляться провадженням у справах про адміністративні правопорушення, питаннями адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції та проблемами вітчизняного медичного права.

ISBN 978-617-8035-46-4

© Логвиненко, 2023
© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Нормативно-правові засади проведення медичного огляду (обстеження) у справах про адміністративні правопорушення	5
2. Види медичних оглядів (обстежень) у справах про адміністративні правопорушення	15
3. Особливості проведення медичного огляду (обстеження) у справах про адміністративні правопорушення	19
Список рекомендованих джерел	51
Глосарій	52
Бланки документів	57

ВСТУП

Vox audita latet, littera scripta manet – сказане слово щезає, написана буква залишається

Національна поліція була створена у 2015 р. як сервісна служба, зорієнтована на досягнення передових європейських стандартів правоохоронної діяльності. Успішна реалізація поліцією адміністративно-юрисдикційних повноважень багато в чому залежить від ефективності національного законодавства.

Водночас складно вести мову про відповідність положень Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) сучасним реаліям поліцейської діяльності. Це пов'язано з постійним розширенням напрямів застосування адміністративно-деліктного законодавства, динамічним характером правових норм, а також розмаїтістю охоронюваних законом суспільних відносин. Незважаючи на численні зміни і доповнення, КУпАП залишається одним із найбільш складних для вивчення вітчизняних кодифікованих актів. Відповідно, поліцейським необхідно правильно тлумачити положення КУпАП і вміти застосовувати його норми у своїй професійній діяльності.

Одним зі складних та суперечливих питань під час провадження у справах про адміністративні правопорушення слід вважати проведення медичного огляду (обстеження). Поряд із знанням адміністративного законодавства, вирішення зазначеного питання вимагає від поліцейських вміння орієнтуватися у законодавстві про охорону здоров'я.

Методичні рекомендації спрямовані на висвітлення нормативно-правових засад проведення медичного огляду (обстеження) у справах про адміністративні правопорушення. У рекомендаціях розкрито види медичних оглядів (обстежень) у справах про адміністративні правопорушення, організацію їх проведення, а також типові алгоритми дій поліцейських щодо організації проведення медичних оглядів (обстежень) у таких категоріях справ.

Положення методичних рекомендацій кореспондуються з навчальними дисциплінами «Адміністративна відповідальність», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції» та орієнтовані на поглиблене вивчення питань, пов'язаних із провадженням у справах про адміністративні правопорушення. Методичні рекомендації спрямовані на забезпечення й удосконалення діяльності органів (підрозділів) Національної поліції щодо реалізації заходів адміністративної відповідальності.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ МЕДИЧНОГО ОГЛЯДУ (ОБСТЕЖЕННЯ) У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Згідно з класифікацією правових актів, залежно від їхньої юридичної сили, проведення медичних оглядів (обстежень) врегульовано на таких рівнях:

- Конституції;
- кодексів;
- законів;
- підзаконних нормативно-правових актів.

*Конституційний рівень представлений положеннями Конституції України від 28.06.1996:*¹

– **стаття 28** «Кожен має право на повагу до його гідності». Передбачає, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана *медичним*, науковим чи іншим *дослідам*;

– **стаття 49** «Кожен має право на охорону здоров'я, *медичну допомогу* та медичне страхування». Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя.²

На рівні кодифікованих законодавчих актів питання проведення медичних оглядів (обстежень) регулюються Кодексом України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984,³ Цивільним кодексом України від 16.01.2003.⁴

Чинний КУпАП не містить відокремленої структурної складової,

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

² Там само.

³ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

⁴ Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

якою б визначався порядок проведення медичного огляду або медичного обстеження у справах про адміністративні правопорушення. Відсутність належного нормативного врегулювання зазначеної процедури має наслідком неоднозначне розуміння нормативно-правових положень та розбіжність у практиці правозастосування.

З проведенням медичного огляду (обстеження) у справах про адміністративні правопорушення пов'язані такі групи статей:

1) медичний огляд (обстеження), пов'язаний із низкою адміністративних правопорушень (ст. ст. **44, 44-1, 44-3, 45, 46, 130** КУпАП тощо);

2) медичний огляд (обстеження), пов'язаний із застосуванням заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (ст. ст. **260, 261, 263, 264, 266, 266-1** КУпАП);

3) медичний огляд (обстеження), що позначається на стані реалізації права на охорону здоров'я особами, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення (ст. ст. **20, 247** КУпАП).¹

Цивільний кодекс України містить низку статей, що застосовуються в тому числі під час провадження у справах про адміністративні правопорушення:

– **стаття 284** «Право на медичну допомогу». Фізична особа має **право на надання їй медичної допомоги**. Фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років і яка звернулася за наданням їй медичної допомоги, має право на вибір лікаря та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій. Надання медичної допомоги фізичній особі, яка досягла чотирнадцяти років, провадиться за її згодою. Повнолітня дієздатна фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, має право відмовитися від лікування. У невідкладних випадках, за наявності реальної загрози життю фізичної особи, медична допомога надається без згоди фізичної особи або її батьків (усиновлювачів), опікуна, піклувальника. Надання фізичній особі психіатричної допомоги здійснюється відповідно до закону;

– **стаття 286** «Право на таємницю про стан здоров'я». Фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її **медичному обстеженні**. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи. Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення інформації, зазначеної у частині першій цієї статті, що стала їй відома у

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел. Фізична особа може бути зобов'язана до проходження медичного огляду у випадках, встановлених законодавством.¹

На законодавчому рівні питання проведення медичних оглядів (обстежень) врегульовано такими актами, як: Основи законодавства про охорону здоров'я від 19.11.1992,² Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000,³ Закон України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012.⁴

Основи законодавства про охорону здоров'я регулюють багато аспектів реалізації людиною відповідного права та організації системи охорони здоров'я України в цілому:

– **стаття 6 «Право на охорону здоров'я».** Кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, а саме: а) життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування і забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини; б) безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище; в) санітарно-епідемічне благополуччя території і населеного пункту, де він проживає; г) безпечні і здорові умови праці, навчання, побуту та відпочинку; д) *кваліфіковану медичну та реабілітаційну допомогу*, включаючи *вільний вибір лікаря* та фахівця з реабілітації, вибір методів лікування та реабілітації відповідно до рекомендацій лікаря та фахівця з реабілітації, вибір закладу охорони здоров'я; е) достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я і здоров'я населення, включаючи існуючі і можливі фактори ризику та їх ступінь; є) участь в обговоренні проєктів законодавчих актів і внесення пропозицій щодо формування державної політики в сфері охорони здоров'я; ж) участь в управлінні охороною здоров'я та проведенні громадської експертизи з цих питань у порядку, передбаченому законодавством; з) можливість об'єднання в громадські організації з метою сприяння охороні здоров'я; и) правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних із станом здоров'я; і) *відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди*; ї) *оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я*; й) можливість *проведення незалежної медичної експертизи відповідного типу у разі незгоди громадянина з*

¹ Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

² Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

³ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>.

⁴ Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>.

висновком державної медичної експертизи, застосування до нього запобіжного заходу як до особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, примусових заходів медичного характеру, примусового лікування, примусової госпіталізації та в інших випадках, коли діями працівників охорони здоров'я порушуються права громадянина України на охорону здоров'я;

к) право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на *допуск до нього інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника, нотаріуса та адвоката, а також священнослужителя для відправлення богослужіння та релігійного обряду;*

л) *інформування про доступні медичні та реабілітаційні послуги* із застосуванням телемедицини і телереабілітації.

Поряд із широким переліком прав, розміщеним у Основах законодавства про охорону здоров'я, законами України також можуть бути визначені інші права громадян у сфері охорони здоров'я (права донора, права пацієнта тощо);

– **стаття 40** «Лікарська таємниця». Медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, *медичне обстеження, огляд та їх результати*, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків. При використанні інформації, що становить лікарську таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, в тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта.¹

Закон України «Про психіатричну допомогу» також закріплює права особи, що мають безпосереднє відношення до проведення медичного огляду (обстеження) у справах про адміністративні правопорушення:

– **стаття 21** «Судово-психіатрична експертиза». *Судово-психіатрична експертиза в адміністративних, цивільних справах*, у кримінальному провадженні призначається і проводиться на підставах та в порядку, передбачених законом;

– **стаття 25** «Права осіб, яким надається психіатрична допомога». Особи, яким надається психіатрична допомога, мають права і свободи громадян, передбачені Конституцією України та законами України. Обмеження їхніх прав і свобод допускається лише у випадках,

¹ Логвиненко Б. О. Науково-практичний коментар до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Київ : ВД «Дакор», 2021. 272 с.

передбачених Конституцією України, відповідно до законів України. Особи, яким надається психіатрична допомога, можуть піклуватися про захист своїх прав та свобод особисто або через своїх представників у порядку, встановленому Цивільним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України та іншими законами України.

Особи, яким надається психіатрична допомога, мають **право на:**

- 1) поважливе і гуманне ставлення до них, що виключає приниження честі й гідності людини;
- 2) отримання інформації про свої права, пов'язані з наданням психіатричної допомоги;
- 3) одержання психіатричної та соціальної допомоги, соціальних послуг в умовах, що відповідають вимогам санітарного законодавства, одержання допомоги з боку благодійних та громадських організацій;
- 4) відмову від надання психіатричної допомоги, за винятком випадків її надання в примусовому порядку, передбаченому законом;
- 5) усі види медико-санітарної допомоги (у тому числі санаторно-курортне лікування) за медичними показаннями;
- 6) одержання психіатричної допомоги в найменш обмежених, відповідно до їхнього психічного стану, умовах, якщо можливо, за місцем проживання цих осіб, членів їхньої сім'ї, інших родичів або законних представників;
- 7) перебування в закладі з надання психіатричної допомоги лише протягом строку, необхідного для обстеження та лікування;
- 8) попередню письмову згоду або письмову відмову в будь-який час від застосування нових методів діагностики і лікування та лікарських засобів чи від участі у навчальному процесі;
- 9) безпечність надання психіатричної допомоги;
- 10) безоплатне надання медичної допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я, а також безоплатне або на пільгових умовах забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- 11) безоплатну юридичну допомогу з питань, пов'язаних з наданням їм психіатричної допомоги;
- 12) **альтернативний, за власним бажанням, психіатричний огляд** та залучення до участі в роботі комісії лікарів-психіатрів із питань надання психіатричної допомоги будь-якого фахівця, який бере участь у наданні психіатричної допомоги, за погодженням із ним;
- 13) збереження права на жиле приміщення за місцем їх постійного проживання протягом часу надання їм стаціонарної психіатричної допомоги;
- 14) особисту участь у судових засіданнях, висловлення своєї думки щодо висновків лікарів-психіатрів у судовому засіданні при вирішенні питань, пов'язаних із наданням їм психіатричної допомоги та обмеженням у зв'язку з цим їхніх прав;
- 15) відшкодування заподіяної їм шкоди або шкоди їх майну внаслідок незаконного поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги чи закладу соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади, або

спеціального навчального закладу чи внаслідок незабезпечення безпечних умов надання психіатричної допомоги або розголошення конфіденційних відомостей про стан психічного здоров'я і надання психіатричної допомоги; 16) одержання винагороди за фактично виконану роботу нарівні з іншими громадянами.¹

Під час перебування у закладі з надання психіатричної допомоги, закладі соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади, особи мають право на: 1) спілкування з іншими особами, в тому числі з адвокатом або іншим законним представником, без присутності сторонніх осіб згідно з правилами внутрішнього розпорядку закладу з надання психіатричної допомоги; 2) повідомлення будь-якої особи за своїм вибором про надання їм психіатричної допомоги; 3) забезпечення таємниці листування при відправці та отриманні будь-якої кореспонденції; 4) доступ до медіа; 5) дозвілля, заняття творчою діяльністю; 6) відправлення релігійних обрядів, додержання релігійних канонів; 7) звернення з питань надання психіатричної допомоги безпосередньо до керівника або завідуючого відділенням закладу з надання психіатричної допомоги, закладу соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади, або навчального закладу для спеціального навчання з питань надання психіатричної допомоги, соціального захисту, соціальних послуг, виписки із закладу з надання психіатричної допомоги, закладу соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади, або навчального закладу для спеціального навчання та додержання прав, передбачених Законом України «Про психіатричну допомогу»; 8) допомогу щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування або пенсії згідно з законодавством.

Особи під час перебування у закладі з надання психіатричної допомоги або закладі соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади, мають також права, що за рішенням лікаря-психіатра (комісії лікарів-психіатрів) в інтересах захисту їхнього здоров'я чи безпеки, а також в інтересах здоров'я або безпеки інших осіб можуть бути обмежені: 1) приймати відвідувачів наодинці; 2) придбавати і використовувати предмети повсякденного вжитку; 3) перебувати на самоті.

Рішення про обмеження прав осіб, яким надається психіатрична допомога, фіксується у медичній документації із зазначенням строку його дії та може бути оскаржено до суду. Важливо, що залучення осіб, яким надається психіатрична допомога, до примусової праці забороняється.²

¹ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>.

² Там само.

Закон України «Про екстрену медичну допомогу» врегульовує доступ до екстреної медичної допомоги, зокрема, це стосується реалізації відповідних прав затриманою особою.

Так, **стаття 3** «Право на екстрену медичну допомогу та загальні засади її надання» проголошує, що на території України кожен громадянин України та будь-яка інша особа мають **право на безоплатну, доступну, своєчасну та якісну екстрену медичну допомогу**, що надається відповідно до цього закону. Іноземці та особи без громадянства, які тимчасово перебувають на території України, а також **фізичні особи, які взяті під варту або яким призначено покарання у виді позбавлення волі, забезпечуються екстреною медичною допомогою** у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

На території України **кожен громадянин України та будь-яка інша особа мають право**: а) здійснити виклик екстреної медичної допомоги; б) звернутися за отриманням екстреної медичної допомоги до найближчого відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, котрий може забезпечити надання такої допомоги; в) повідомити лікуючого лікаря або працівників найближчого закладу охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування про свій невідкладний стан або про невідкладний стан іншої людини.

У разі виявлення людини у невідкладному стані, яка не може особисто звернутися за наданням екстреної медичної допомоги, та за відсутності медичних працівників на місці події громадянин України або будь-яка інша особа, які виявили таку людину, зобов'язані: а) негайно здійснити виклик екстреної медичної допомоги або повідомити про виявлену людину у невідкладному стані та про місце події працівників найближчого закладу охорони здоров'я чи будь-яку особу, яка зобов'язана надавати домедичну допомогу та знаходиться поблизу місця події; б) за можливості надати виявленій людині у невідкладному стані необхідну допомогу, у тому числі шляхом перевезення такої людини до найближчого до місця події відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, у якому може бути забезпечено надання необхідної медичної допомоги.¹

Кожен громадянин України або інша особа, які виявили людину у невідкладному стані, мають право звернутися до підприємств, установ та організацій із проханням надати транспортний засіб для перевезення такої людини до найближчого до місця події відділення екстреної

¹ Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>.

(невідкладної) медичної допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, у якому може бути забезпечено надання необхідної медичної допомоги. Підприємства, установи, організації незалежно від форми власності та підпорядкування, фізичні особи – підприємці, а також водії зобов'язані забезпечити безоплатне перевезення наявним у їхньому розпорядженні транспортом людини, яка перебуває у невідкладному стані, до найближчого до місця події відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, у якому може бути забезпечено надання необхідної медичної допомоги. Якщо під час перевезення бригадою екстреної (швидкої) медичної допомоги пацієнта, який перебуває у невідкладному стані, у його стані виникли раптові ускладнення, що не можуть бути усунуті медичними працівниками цієї бригади, такий пацієнт доставляється до найближчого закладу охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування, де йому може бути надано необхідну медичну допомогу відповідно до його стану. Відмова у наданні медичної допомоги такому пацієнту або створення перешкод у її наданні не допускається і тягне за собою для осіб, які її допустили чи здійснили без поважних причин, відповідальність, визначену законом. Медичні працівники відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги зобов'язані надати екстрену медичну допомогу пацієнту, який її потребує, з моменту прибуття такого пацієнта до цього відділення незалежно від того, чи супроводжує його бригада екстреної (швидкої) медичної допомоги або інші особи. Відмова у прийнятті пацієнта, який потребує екстреної медичної допомоги, або несвоєчасне надання екстреної медичної допомоги пацієнту, який її потребує, не допускається і тягне за собою для осіб, які її допустили чи здійснили без поважних причин, відповідальність, визначену законом.

Надання екстреної медичної допомоги людині у невідкладному стані на місці події, під час перевезення та у закладі охорони здоров'я здійснюється відповідно до медичних показань на основі клінічних протоколів і стандартів екстреної медичної допомоги, котрі затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.¹

На підзаконному рівні питання проведення медичних оглядів (обстежень) знайшли відображення у постановах Кабінету Міністрів України, Наказах МОЗ України, МВС України. Враховуючи широту підзаконного масиву, варто зупинитися на окремих нормативно-правових актах:

– постанова Кабінету Міністрів України № 1103 від 17.12.2008 «Про

¹ Там само.

затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду», якою затверджено порядок направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду;¹

– наказ МВС України № 1376 від 06.11.2015 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції». Відповідна інструкція встановлює порядок оформлення в органах Національної поліції України, у тому числі в їх структурних (відокремлених) підрозділах, матеріалів про адміністративні правопорушення, порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також визначає порядок контролю за дотриманням законодавства під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення (крім правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху);²

– наказ МОЗ України № 651 від 18.04.2022 «Про затвердження Порядку проведення попередніх, періодичних та позачергових психіатричних оглядів, у тому числі на предмет вживання психоактивних речовин». Затверджений наказом порядок визначає організаційні засади проведення попередніх, періодичних та позачергових психіатричних оглядів, у тому числі на предмет вживання психоактивних речовин, осіб, які виконують окремі види діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи або оточуючих;³

– наказ МОЗ України № 865 від 08.05.2018 «Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи»⁴, яким визначено

¹ Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду : постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1103. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF#Text>.

² Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.

³ Про затвердження Порядку проведення попередніх, періодичних та позачергових психіатричних оглядів, у тому числі на предмет вживання психоактивних речовин : наказ МОЗ України від 18.04.2022 № 651. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0648-22#Text>.

⁴ Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи : наказ МОЗ України від 08.05.2018 № 865. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18#Text>.

організаційні засади проведення судово-психіатричної експертизи, в тому числі згідно з КУпАП;

– наказ МОЗ України № 278 від 01.02.2019 «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги». Затверджений наказом порядок визначає механізм проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих від домашнього насильства осіб або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, насильства за ознакою статі, та надання їм медичної допомоги з метою забезпечення подолання і протидії домашньому насильству та сприяння реалізації прав осіб, які від нього постраждали.¹

***Важливо!** Попри часткове законодавче закріплення проведення медичних оглядів (обстежень) у справах про адміністративні правопорушення, відповідні норми не конкретизовані на підзаконному рівні. Це ускладнює або унеможлиблює правозастосування в окремих категоріях справ про адміністративні правопорушення.*

¹ Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги : наказ МОЗ України від 01.02.2019 № 278. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19#Text>.

2. ВИДИ МЕДИЧНИХ ОГЛЯДІВ (ОБСТЕЖЕНЬ) У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Загалом медичні огляди (обстеження) у справах про адміністративні правопорушення можна поділити на обов'язкові та необов'язкові. На законодавчому рівні найбільш повно регламентовано огляд водіїв транспортних засобів із метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду (ст. 130 «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП).

Водночас у разі вчинення адміністративних правопорушень, передбачених у КУпАП статтями 178 «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді», 179 «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві», 180 «Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння», процедуру проведення медичного огляду (обстеження) не встановлено як обов'язкову та не закріплено на підзаконному рівні.

До основних видів медичних оглядів (обстежень) у справах про адміністративні правопорушення слід віднести:

– ***огляд – кваліфікація правопорушення.*** Медичний огляд (обстеження), пов'язаний з адміністративними правопорушеннями (ст. ст. 44-1, 44-3, 45, 130, 173-2 тощо КУпАП);

– ***огляд – забезпечення провадження.*** Медичний огляд (обстеження), пов'язаний із застосуванням заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (ст. ст. 260, 261, 263, 264, 266, 266-1 КУпАП);

– ***огляд – встановлення обставини, що виключає відповідальність.*** Медичний огляд (обстеження) може позначатися на стані реалізації права на охорону здоров'я особами, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення (ст. ст. 20, 247 КУпАП).¹

Огляд – кваліфікація правопорушення: полягає у зв'язку медичного огляду (обстеження) з певними адміністративними

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

правопорушеннями. Поряд із медичними за своєю суттю правопорушеннями (наприклад, ст. 46 «Умисне приховування джерела зараження венеричною хворобою» – Глава 5 «Адміністративні правопорушення в галузі охорони праці і здоров'я населення»), проведення медичного огляду (обстеження) може мати місце при вчиненні інших проступків (ст. 130 «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» – Глава 10 «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку»¹).

До адміністративних правопорушень, провадження у справах за якими може передбачати проведення медичного огляду (обстеження), відносять: «Ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження» (ст. 44-1 КУпАП); «Порушення правил щодо карантину людей» (ст. 44-3 КУпАП); «Ухилення від обстеження і профілактичного лікування осіб, хворих на венеричну хворобу» (ст. 45 КУпАП); «Допуск до керування транспортними засобами або суднами водіїв чи судноводіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або осіб, які не мають права керування транспортним засобом» (ст. 129 КУпАП); «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» (ст. 130 КУпАП); «Розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів» (ст. 172-20 КУпАП); «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування» (ст. 173-2 КУпАП); «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді» (ст. 178 КУпАП); «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві» (ст. 179 КУпАП); «Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння» (ст. 180 КУпАП)².

Огляд – забезпечення провадження: пов'язаний із застосуванням заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

¹ Там само.

² Там само.

Стаття 260 «Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення» КУпАП закріплює, що у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, **«особистий огляд, ...огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції»**. Тобто безпосередньо про медичний огляд (обстеження) мова не йде, хоча вони можуть бути реалізовані в межах перерахованих заходів забезпечення провадження.¹

Статті 261 «Адміністративне затримання», **263** «Строки адміністративного затримання» КУпАП визначають проведення адміністративного затримання особи. Зокрема, осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках – для встановлення особи, **«проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб із повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання»**.²

Стаття 264 «Особистий огляд і огляд речей» КУпАП встановлює, що про особистий огляд та огляд речей особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення чи у протоколі про адміністративне затримання, де серед іншого зазначаються **«відомості щодо наявності або відсутності у затриманої особи тілесних ушкоджень»**. Якщо виявлено тілесні ушкодження, потрібно зазначити, на яких саме частинах тіла вони є та їхній характер (синці, подряпини, різані рани тощо).³

У ч. 3 ст. 266 «Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських

¹ Там само.

² Там само.

³ Там само.

препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП вказано, що у разі незгоди особи, яка керувала транспортним засобом, морським, річковим, малим, спортивним судном або водним мотоциклом, на *проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції*, поліцейським із використанням спеціальних технічних засобів або в разі незгоди з його результатами *огляд проводиться в закладах охорони здоров'я*.¹

Згідно з **ч. 1 ст. 266-1** «Огляд військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, а також військовослужбовці Збройних Сил України, щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, *підлягають огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції*.²

Огляд – встановлення обставини, що виключає відповідальність, стосується стану неосудності особи, яка вчинила адміністративне правопорушення:

– **стаття 20** «Неосудність» КУпАП. Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану;

– **стаття 247** «Обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення» КУпАП. Провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю в разі неосудності особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність.

Звичайно, стан неосудності особи потрібно довести в офіційному порядку, що передбачає проведення медичного огляду (обстеження).³

¹ Там само..

² Там само..

³ Там само..

3. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ МЕДИЧНОГО ОГЛЯДУ (ОБСТЕЖЕННЯ) У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

I. Медичні огляди (обстеження), пов'язані з кваліфікацією адміністративних правопорушень:

1. Медичний огляд на наявність наркотичного сп'яніння, медичне обстеження на предмет зловживання наркотичними засобами або психотропними речовинами.

Стаття 44-1 «Ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження» КУпАП встановлює відповідальність за ухилення осіб, хворих на наркоманію, від медичного огляду на наявність наркотичного сп'яніння, а також осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами, від медичного обстеження на предмет зловживання наркотичними засобами або психотропними речовинами.

Обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) такими особами закріплена Законом України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995:¹

– стаття 12 «Виявлення осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини». Особа, відносно якої до закладів охорони здоров'я, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу Національної поліції надійшла інформація від установ, підприємств, організацій, медіа або окремих громадян про те, що вона незаконно вживає наркотичні засоби або психотропні речовини чи перебуває у стані наркотичного сп'яніння, *підлягає медичному огляду.*

Факт незаконного вживання наркотичних засобів або психотропних речовин встановлюється на підставі показань свідків, наявності ознак наркотичного сп'яніння, результатів медичного огляду, а також тестів на вміст наркотичного засобу або психотропної речовини в організмі особи.

Встановлення наявності стану наркотичного сп'яніння внаслідок незаконного вживання наркотичних засобів або психотропних речовин є компетенцією лише лікаря, на якого покладено обов'язки щодо проведення *медичного огляду (обстеження)*, а діагноз «наркоманія» встановлюється лікарсько-консультаційною комісією.

¹ Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

Порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини, визначається спільним нормативно-правовим актом центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах охорони здоров'я, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, МВС України, Офісу Генерального прокурора;

– **стаття 13** «Медичний огляд та медичне обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами». **Медичний огляд** таких осіб проводиться за направленням поліцейських, а **медичне обстеження** – за направленням лікаря-нарколога. Особа, яка ухиляється від медичного огляду чи медичного обстеження, підлягає приводу до наркологічного закладу органом Національної поліції.

Порядок проведення медичного огляду та медичного обстеження визначається спільним нормативно-правовим актом центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах охорони здоров'я, обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, МВС України, Офісу Генерального прокурора.

Ухилення осіб від медичного огляду або медичного обстеження тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.¹

Порядок проведення **медичного огляду та медичного обстеження** осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами, затверджений спільним наказом МОЗ України та МВС України № 158/417 від 16.06.1998.² Важливо, що термін медичного обстеження не повинен перевищувати 10 діб. Діагноз «наркоманія» чи «токсикоманія» встановлюється лікарсько-консультативною комісією наркологічного закладу, де проводиться медичне обстеження.

Порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини, здійснюється на підставах, що обумовлені Законом України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними»,³ і закріплений спільним наказом МОЗ України, МВС України, Генеральної прокуратури України, Міністерства

¹ Там само.

² Про затвердження Порядку проведення медичного огляду та медичного обстеження осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами : спільний наказ МОЗ України, МВС України від 16.06.1998 № 158/417. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0482-98#Text>.

³ Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

юстиції України «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини» № 306/680/21/66/5 від 10.10.1997.¹

Слід звернути увагу на те, що наведені вище підзаконні нормативно-правові акти містять застарілі терміни, як-от: «працівники міліції», «органи внутрішніх справ», – тоді як Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» використовує поняття «поліцейські». Це саме стосується і визначення та розмежування суб'єктного складу правопорушення на осіб, які зловживають наркотичними засобами або психотропними речовинами (а фактично перебувають чи вважаються такими, що перебувають у стані наркотичного сп'яніння), та осіб, які є хворими на наркоманію (перебувають на обліку). Перераховані розбіжності ускладнюють роботу поліцейських щодо протидії цьому негативному явищу.²

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення – уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції.

Строк розгляду справи – протягом доби.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді);

2. Медичний огляд щодо захворювання на інфекційні хвороби.

Важливо: обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) щодо захворювання на інфекційну хворобу не деталізована у законодавстві, підзаконні нормативно-правові акти не приведені у відповідність до законодавства.

У ч. 1 ст. 44-3 «Порушення правил щодо карантину людей» КУпАП передбачено відповідальність за порушення правил щодо карантину людей, санітарно-гігієнічних, санітарно-протиепідемічних правил і норм, передбачених Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000,³ іншими актами законодавства, а також рішеннями органів місцевого самоврядування з питань боротьби з інфекційними хворобами.⁴

¹ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення та постановки на облік осіб, які незаконно вживають наркотичні засоби або психотропні речовини : спільний наказ МОЗ України, МВС України, Генеральної прокуратури України, Міністерства юстиції України від 10.10.1997 № 306/680/21/66/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0534-97#Text>.

² Логвиненко Б. О. Провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я : навч. посібник. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 106 с.

³ Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

На законодавчому рівні до вересня 2023 року діяв Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 (втратив чинність).¹ На теперішній час (з 07.09.2023) чинним є Закон України «Про систему громадського здоров'я» від 06.09.2022 № 2573-IX, яким визначено правові, організаційні, економічні та соціальні засади функціонування системи громадського здоров'я в Україні з метою зміцнення здоров'я населення, запобігання хворобам, покращення якості та збільшення тривалості життя, регулює суспільні відносини у сфері громадського здоров'я та санітарно-епідемічного благополуччя населення, визначає відповідні права і обов'язки державних органів та органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб у цій сфері, встановлює правові та організаційні засади здійснення державного нагляду (контролю) у сферах господарської діяльності, які можуть становити ризик для санітарно-епідемічного благополуччя населення.²

Також діє постанова Кабінету Міністрів України від №1236 09.12.2020 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2».³

Окрему увагу слід приділити положенням Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб»:

– **стаття 19** «Права осіб, які хворіють на інфекційні хвороби чи є бактеріоносіями». Особи, які хворіють на інфекційні хвороби чи є бактеріоносіями, мають право на: а) безоплатне лікування у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та державних наукових установах; б) отримання достовірної інформації про результати *медичного огляду, обстеження* та лікування, а також на отримання рекомендацій щодо запобігання поширенню інфекційних хвороб; в) звернення до суду з позовами про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та (або) майну внаслідок порушення законодавства про захист населення від інфекційних хвороб.

Іноземцям та особам без громадянства, які хворіють на інфекційні

¹ Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>. (втратив чинність).

² Про систему громадського здоров'я : Закон України від 06.09.2022 № 2573-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#n840>.

³ Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1236. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-%D0%BF#n5>.

хвороби чи є бактеріоносіями, медична допомога надається в порядку, встановленому цим законом та міжнародними договорами України;

– **стаття 20** «Обов'язки осіб, які хворіють на інфекційні хвороби чи є бактеріоносіями». Особи, які хворіють на інфекційні хвороби чи є бактеріоносіями, зобов'язані: а) вживати рекомендованих медичними працівниками заходів для запобігання поширенню інфекційних хвороб; б) виконувати вимоги та рекомендації медичних працівників щодо порядку та умов лікування, дотримуватися режиму роботи закладів охорони здоров'я та наукових установ, у яких вони лікуються; в) **проходити у встановлені строки необхідні медичні огляди та обстеження**;¹

– **стаття 22** «Заходи щодо осіб, хворих на інфекційні хвороби, контактних осіб та бактеріоносіїв». Особи, хворі на інфекційні хвороби, контактні особи та бактеріоносії, які створюють підвищену небезпеку зараження оточуючих, підлягають своєчасному та якісному лікуванню, медичному нагляду та **обстеженням**. Особи, які хворіють на особливо небезпечні та небезпечні інфекційні хвороби, є носіями збудників цих хвороб або перебували в контакті з такими хворими чи бактеріоносіями, а також хворі на інші інфекційні хвороби у разі, якщо вони створюють реальну небезпеку зараження оточуючих, підлягають лікуванню, медичному нагляду та **обстеженням** у стаціонарах відповідних закладів охорони здоров'я чи наукових установ.²

Порядок госпіталізації, лікування та медичного нагляду за хворими на інфекційні хвороби, контактними особами та бактеріоносіями, умови їх перебування у відповідних закладах охорони здоров'я та наукових установах установлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення – уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції, органів державної санітарно-епідеміологічної служби, органів охорони здоров'я.

Строк розгляду справи – 15 днів.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді);

3. Медичне обстеження на предмет захворювання на венеричну хворобу.

Важливо: обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) щодо захворювання на венеричну хворобу не закріплена на законодавчому рівні, підзаконні нормативно-правові акти не

¹ Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

² Там само.

приведені у відповідність до законодавства.

Стаття 45 «Ухилення від обстеження і профілактичного лікування осіб, хворих на венеричну хворобу» КУпАП передбачає відповідальність за ухилення від обстеження осіб, щодо яких є достатні дані про те, що вони хворі на венеричну хворобу, або від лікування осіб, які були у контакті з хворими на венеричну хворобу і потребують профілактичного лікування, продовжуване після попередження, зробленого їм органами охорони здоров'я.

Слід звернути увагу на те, що КУпАП містить застарілу термінологію. Згідно з рішенням ВООЗ 1982 р. назву «венеричні хвороби» запропоновано замінити на ЗПСШ (захворювання, що передаються статевим шляхом). Також використовуються поняття ХПСШ (хвороби, що передаються статевим шляхом) та ІПСШ (інфекції, що передаються статевим шляхом).

У Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 розділ IV присвячено профілактиці та наданню медичної допомоги хворим на соціально небезпечні інфекційні хвороби (туберкульоз, інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом, СНІД, проказу):¹

– **стаття 26 «Лікування та правовий захист хворих на інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом».** Особи, хворі на інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом, підлягають **обов'язковому лікуванню** (за їхнім бажанням – анонімно). Відомості про зараження особи інфекційною хворобою, що передається статевим шляхом, **проведені медичні огляди та обстеження** з цього приводу, дані інтимного характеру, отримані у зв'язку з виконанням професійних обов'язків посадовими особами та медичними працівниками закладів охорони здоров'я, становлять лікарську таємницю. Надання таких відомостей дозволяється у випадках, передбачених законами України.²

На сьогодні є чинною постанова Ради Міністрів Української РСР № 599 від 09.12.1977 «Про порядок примусового обстеження і примусового лікування хворих на венеричні хвороби, які ухиляються від лікування», котра передбачає, що органи охорони здоров'я мають право провадити **примусове обстеження осіб**, щодо яких є достатні дані про те, що вони хворі на венеричну хворобу, якщо ці особи відмовляються від обстеження в добровільному порядку. Хворі на венеричну хворобу, які ухиляються від лікування в добровільному порядку, а також особи, які знаходились у контакті з хворим на венеричну хворобу, якщо цим

¹ Там само.

² Там само.

особам показане профілактичне лікування, але вони відмовляються від такого лікування в добровільному порядку, підлягають **примусовому лікуванню** в стаціонарах закритого типу. Направлення зазначених вище осіб на примусове обстеження і примусове лікування здійснюється шкірно-венерологічними диспансерами. У необхідних випадках органи поліції сприяють органам охорони здоров'я в доставленні вказаних осіб для примусового обстеження і примусового лікування.¹

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення – посадові особи органів охорони здоров'я.

Строк розгляду справи – 15 днів.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад;

4. Медичний огляд із метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Частини 1 та 3 ст. 129 «Допуск до керування транспортними засобами або суднами водіїв чи судноводіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або осіб, які не мають права керування транспортним засобом» КУпАП передбачають відповідальність за допуск до керування транспортними засобами або суднами водіїв чи судноводіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) із метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, закріплена Законом України «Про дорожній рух» від 30.06.1993² та Законом України «Про внутрішній водний транспорт» від 03.12.2020:³

а) Закон України «Про дорожній рух»:

– **стаття 12** «Участь підприємств, установ, організацій у забезпеченні безпеки дорожнього руху, обов'язки посадових осіб у цій

¹ Про порядок примусового обстеження і примусового лікування хворих на венеричні хвороби, які ухиляються від лікування : Постанова Ради міністрів Української РСР від 09.12.1977 № 599. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/KP770599?an=2>.

² Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.

³ Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 03.12.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>.

сфері». У ч. 2 цієї статті визначено, що посадові особи, які відповідають за експлуатацію і технічний стан транспортних засобів, зобов'язані «...не допускати до керування транспортними засобами осіб, які не мають права на керування транспортним засобом відповідної категорії, **не пройшли у встановлений строк медичного огляду, перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції**».

Ці законодавчі положення деталізовані спільним наказом МОЗ України та МВС України № 65/80 від 31.01.2013 «Про затвердження Положення про медичний огляд кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів», що визначає порядок проведення **попереднього (періодичного) медичного огляду** кандидатів у водії (водіїв) транспортних засобів; порядок проведення **позачергового медичного огляду** водіїв транспортних засобів та порядок проведення **щозмінного передрейсового та післярейсового медичних оглядів** водіїв транспортних засобів;¹

– **стаття 45** «Медичний огляд і переогляд кандидатів у водії і водіїв транспортних засобів». **Медичний огляд** проводиться з метою визначення здатності кандидатів у водії і водіїв до безпечного керування транспортними засобами. Зазначений огляд охоплює: попередні, періодичні, щозмінні передрейсові і післярейсові огляди, а також позачергові огляди, зумовлені необхідністю. Періодичність оглядів, порядок їх проведення і направлення водіїв на позачергові огляди визначаються спільним актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, і МВС України;^{2 3}

б) Закон України «Про внутрішній водний транспорт»: **стаття 30** «Вимоги до членів екіпажу судна внутрішнього плавання». Частина 14 цієї статті визначає, що члени екіпажів, кандидати у члени екіпажів суден внутрішнього плавання зобов'язані проходити **попередні та періодичні медичні огляди** та отримувати підтвердну медичну довідку. Порядок і періодичність проведення медичних оглядів та їх обсяг залежно від віку членів екіпажу, а також перелік закладів охорони здоров'я, що проводять

¹ Про затвердження Положення про медичний огляд кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів : спільний наказ МОЗ України, МВС України від 31.01.2013 № 65/80. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0308-13#Text>.

² Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.

³ Про затвердження Положення про медичний огляд кандидатів у водії та водіїв транспортних засобів : спільний наказ МОЗ України, МВС України від 31.01.2013 № 65/80. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0308-13#Text>.

такі огляди, форма відповідної медичної довідки визначаються актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері внутрішнього водного транспорту.

Перелік медичних протипоказань (захворювань і вад), за наявності яких особа не може бути допущена до роботи у складі екіпажу судна внутрішнього плавання, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.¹

На підзаконному рівні наказом МОЗ України № 347 від 19.11.1996 були затверджені Правила визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на судах.

Так, *п. 1.3 «Види медичних оглядів»* зазначених правил закріплено, що попередні *медичні огляди* проходять особи, які наймаються на роботу, пов'язану з перебуванням на борту судна під час плавання, і вперше проходять *медичний огляд* ті, які переходять до більш високої за вимогами безпеки мореплавання професійної групи, а також ті, які прострочили період чинності раніше отриманого медичного свідоцтва моряка понад один рік. Метою *попереднього медичного огляду* є встановлення фізичної і психофізіологічної придатності конкретної особи до роботи за конкретною морською професією, а також виявлення захворювань, що можуть дати загострення внаслідок служби в морі, чи зробити цю особу непридатною до такої служби, чи становити небезпеку для інших осіб, які знаходяться на борту судна, матеріальних об'єктів і навколишнього середовища.

Періодичні медичні огляди у плановому порядку проходять особи, у яких минає термін дії медичного свідоцтва моряка, виданого тим самим відділом медичних оглядів, що проводив і попередній медичний огляд. Метою *періодичного медичного огляду* є виявлення ранніх ознак виникнення протипоказань до безпечного мореплавання на судах, що необхідне для своєчасного початку медичної реабілітації або лікування.

Позачергові медичні огляди проводяться в обсязі попереднього медичного огляду на вимогу і за рахунок адміністративних органів, судновласника або самого моряка. Причинами обов'язкового направлення на *позачерговий медичний огляд* є: виникнення необхідності диспансерного нагляду, отримання травм, що можуть викликати стійку втрату працездатності; участь в аварійних чи

¹ Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 03.12.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>.

надзвичайних пригодах; спроба самогубства; прояв неадекватної агресивності; обґрунтовані підозри на виникнення протипоказань до безпечного мореплавання. *Позачергові медичні огляди* проводяться з тією самою метою, що й періодичні.¹

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення – державний інспектор центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері морського та внутрішнього водного транспорту; згідно з ч. 2 ст. 258 КУпАП протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції.

Строк розгляду справи – 15 днів.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – органи Національної поліції. Крім того, відповідно до ст. 235-1 КУпАП військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України розглядає справи про вчинені водіями військових транспортних засобів – військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків правопорушення, передбачені ч. 1, 4, 5 ст. 121, ст. 121-1, ч. 1, 2, 3, 4 ст. 122, ч. 1 ст. 123, ст. ст. 124-1–126, ст. 132-1 КУпАП. Матеріали про вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків правопорушення, передбачені ст. ст. 80, 126, 128, 128-1, ч. 1, 2 ст. 129, ст. 140 КУпАП, передаються військовою інспекцією безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності;

5. Медичний огляд із метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Стаття 130 «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП встановлює відповідальність за керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, а також

¹ Про затвердження Правил визначення придатності за станом здоров'я осіб для роботи на суднах : наказ МОЗ України від 19.11.1996 № 347. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0108-97#Text>.

передачу керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а так само відмову особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) із метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, закріплена КУпАП, Законом України «Про дорожній рух» від 30.06.1993¹ та Законом України «Про внутрішній водний транспорт» від 03.12.2020.²

Стаття 266 «Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами та **огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції**» КУпАП встановлює випадки відсторонення осіб від керування переліченими засобами та обов'язковість проведення щодо них медичного огляду.³

Частина 2 ст. 16 «Основні права та обов'язки водія транспортного засобу» Закону України «Про дорожній рух» зобов'язує водія не допускати випадків керування транспортним засобом у **стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції**, а також не передавати керування транспортним засобом особі, яка перебуває в такому стані або під впливом таких препаратів.

На підзаконному рівні основним є спільний наказ МВС України та МОЗ України № 1452/735 від 09.11.2015 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції». Ця інструкція визначає процедуру проведення **огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції** (далі – стан сп'яніння), та

¹ Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.

² Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 03.12.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>.

³ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

оформлення результатів такого *огляду*.

Відповідно до **п. 2** інструкції *огляду на стан сп'яніння* підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського уповноваженого підрозділу Національної поліції України (далі – поліцейський) є підстави вважати, що вони перебувають у *стані сп'яніння згідно з ознаками* такого стану.

Пунктом 6 встановлено, що огляд на стан сп'яніння проводиться: 1) поліцейським на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом (далі – спеціальні технічні засоби); 2) лікарем закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря – фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку).¹

Також потрібно назвати наказ МВС України № 1395 від 07.11.2015 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі». Згідно з **п. 1 розділу X** «Особливості оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена статтею 130 КУпАП» згаданої інструкції водії, стосовно яких у поліцейських є достатні підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування транспортними засобами та *огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння*.²

Частина 3 статті 40 «Права та обов'язки судноводія малого, спортивного судна та водного мотоцикла» Закону України «Про внутрішній водний транспорт» встановлює, що судноводію малого, спортивного судна, водного мотоцикла забороняється керувати судном у *стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, втоми або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції*.

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення

¹ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : спільний наказ МВС України, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text>.

² Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>.

– посадові особи органів Національної поліції; центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та внутрішньому водному транспорті.

Строк розгляду справи – 15 днів.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді);

6. Медичний огляд з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння для спеціальних суб'єктів – військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів на території військових частин, військових об'єктів.

Стаття 172-20 «Розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів» КУпАП встановлює відповідальність за розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів на території військових частин, військових об'єктів, появу таких осіб на території військової частини в нетверезому стані, у стані наркотичного чи іншого сп'яніння, виконання ними обов'язків військової служби в нетверезому стані, у стані наркотичного чи іншого сп'яніння, а також відмову таких осіб від проходження огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння.

Обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння для таких спеціальних суб'єктів закріплена Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (Закон України від 24.03.1999)¹ та КУпАП (ст. 266-1 «Огляд військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції»).

Частина 6 ст. 47 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що у разі відмови або ухилення від **обов'язкового медичного огляду**, а також появи на службі у **стані сп'яніння** усунення військовослужбовця від виконання службових обов'язків може здійснити безпосередній або прямий начальник, про що негайно доповідається в порядку підпорядкованості із зазначенням причин і обставин усунення.

¹ Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>.

Згідно зі **ст. 82** Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, якщо військовослужбовець порушує військову дисципліну чи громадський порядок у **стані сп'яніння** або якщо особу затриманого військовослужбовця не можна встановити через відсутність у нього документів, начальник органу управління Служби правопорядку в гарнізоні має право затримати його і тримати на гауптвахті Служби правопорядку до однієї доби з моменту затримання до встановлення особи, а того, **хто перебуває у стані сп'яніння, – до протвердження**.

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення – прокурор; командири (начальники) військових частин (установ, закладів), командири підрозділів, які уповноважені на те командирами (начальниками) військових частин (установ, закладів), крім правопорушень, вчинених поліцейськими поліції особливого призначення Національної поліції України під час дії воєнного стану.

Строк розгляду справи – протягом доби.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді).

На підзаконному рівні слід виокремити наказ Міністерства оборони України № 329 від 23.10.2021 «Про затвердження Інструкції зі складання протоколів та оформлення матеріалів про військові адміністративні правопорушення»¹ та наказ Служби зовнішньої розвідки України № 300 від 14.08.2018 «Про затвердження Інструкції про порядок оформлення і складання матеріалів про військові адміністративні правопорушення, передбачені статтею 172-20 Кодексу України про адміністративні правопорушення»².

Отже, **п. 8 розділу II «Оформлення матеріалів про військові адміністративні правопорушення»** наказу Міністерства оборони України № 329 від 23.10.2021 «Про затвердження Інструкції зі складання протоколів та оформлення матеріалів про військові адміністративні правопорушення» передбачає: з метою припинення військового адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172-20 КУпАП, військовослужбовця (військовозобов'язаного) може бути доставлено представником військової частини (органу військового управління, органу управління ДССТ) до відповідного органу управління Служби

¹ Про затвердження Інструкції зі складання протоколів та оформлення матеріалів про військові адміністративні правопорушення : наказ Міністерства оборони України від 23.10.2021 № 329. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1622-21#Text>.

² Про затвердження Інструкції про порядок оформлення і складання матеріалів про військові адміністративні правопорушення, передбачені статтею 172-20 Кодексу України про адміністративні правопорушення : наказ Служби зовнішньої розвідки України від 14.08.2018 № 300. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1018-18#Text>.

правопорядку (підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні). Представник військової частини (органу військового управління, органу управління ДССТ) під час передачі військовослужбовця (військовозобов'язаного) повинен передати оперативному черговому органу управління Служби правопорядку (посадовій особі підрозділу Служби правопорядку в гарнізоні) копію протоколу, **висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння (у разі його проведення)**, інші матеріали, що підтверджують факт вчинення правопорушення (рапорти, свідчення свідків тощо), а також особисті документи та речі доставленого військовослужбовця (військовозобов'язаного).

Відповідно до **п. 7 розділу II** «Порядок складання протоколів про військові адміністративні правопорушення, передбачені статтею 172-20 КУпАП» наказу Служби зовнішньої розвідки України № 300 від 14.08.2018 «Про затвердження Інструкції про порядок оформлення і складання матеріалів про військові адміністративні правопорушення, передбачені статтею 172-20 Кодексу України про адміністративні правопорушення» у разі виявлення факту або виникнення підозри у розпиванні алкогольних, слабоалкогольних напоїв, вживанні наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів військовослужбовцем на території місця проходження військової служби, військових об'єктів, або появи військовослужбовця на території місця проходження військової служби, військових об'єктів у нетверезому стані, у стані наркотичного чи іншого сп'яніння, або виконання військовослужбовцем обов'язків військової служби в нетверезому стані, у стані наркотичного чи іншого сп'яніння для підтвердження ознак військового адміністративного правопорушення (ст. 172-20 КУпАП) такого військовослужбовця **направляють до закладу охорони здоров'я** на підставі письмового направлення військовослужбовця **на огляд** із метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння (додаток 2) уповноваженої посадової особи. Військовослужбовець направляється до закладу охорони здоров'я з метою виявлення **стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння** у супроводі військовослужбовців підрозділу власної безпеки Служби зовнішньої розвідки України.

У разі відмови військовослужбовця від направлення до закладу охорони здоров'я з метою **виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння** уповноважена посадова особа робить про це відповідний запис у протоколі та засвідчує факт відмови своїм підписом і підписами двох свідків.

Після цього уповноважена посадова особа складає протокол про

вчинення військовослужбовцем адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-20 КУпАП (*відмова від проходження огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння*);¹

7. Медичний огляд з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння.

Важливо: обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння не закріплена на законодавчому рівні. Сам по собі факт перебування особи у «п'яному вигляді» в громадському місці не породжує для неї адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 178 КУпАП у разі, якщо така поява не ображає людську гідність і громадську мораль.

Стаття 178 «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді» КУпАП передбачає відповідальність за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, скверах, парках, всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування, а також появу в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль.

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення – уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції; органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (про правопорушення, вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків).

Строк розгляду справи – протягом доби.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – органи Національної поліції; районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді);

8. Медичний огляд на предмет перебування у нетверезому стані.

Стаття 179 «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві» КУпАП передбачає відповідальність за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві (на робочих місцях, у приміщеннях і на території підприємств, установ, організацій) або перебування на роботі в

¹ Там само.

нетверезому стані.

Важливо: *Обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) не закріплена на законодавчому рівні.*

Водночас факт перебування особи в стані сп'яніння на виробництві також становить порушення трудового законодавства – Кодексу законів про працю України від 10.12.1971¹.

Так, ст. 46 «Відсторонення від роботи» згаданого кодексу встановлює, що відсторонення працівників від роботи роботодавцем допускається у разі: появи на роботі ***в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння; відмови або ухилення від обов'язкових медичних оглядів***, навчання, інструктажу і перевірки знань з охорони праці та протипожежної охорони; в інших випадках, передбачених законодавством. Відсторонення від роботи керівників підприємств, установ та організацій військовим командуванням допускається у випадках, визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015².

На підзаконному рівні слід виокремити декілька нормативно-правових актів, як-от:

а) наказ МОЗ України № 246 від 21.05.2007 «Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій». Згідно з п. 1.2 цей порядок призначений для: працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, та осіб віком до 21 року підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, виду економічної діяльності та їх філій, інших відокремлених підрозділів; фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які відповідно до законодавства використовують найману працю; осіб, які забезпечують себе роботою самостійно; закладів державної санітарно-епідеміологічної служби; закладів охорони здоров'я, військово-лікарських та відповідних комісій міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, які здійснюють ***медичні огляди*** працівників, спеціалізованих закладів охорони здоров'я, які мають право встановлювати діагноз щодо професійних захворювань, кафедр та курсів професійних захворювань вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації; робочих органів виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

¹ Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

² Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

України;¹

б) постанова Кабінету Міністрів України № 559 від 23.05.2001 «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок».² Відповідно до цього порядку проводяться обов'язкові *попередні* (до прийняття на роботу) та періодичні профілактичні медичні огляди (*обов'язкові медичні огляди*) працівників окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може призвести до поширення інфекційних хвороб, та видача їм особистих медичних книжок.³

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення – власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган; працівники, які здійснюють охорону підприємств, установ, організацій; член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону.

Строк розгляду справи – 15 днів.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад; виконавчі комітети (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчі органи, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад;

9. Медичний огляд неповнолітнього на предмет перебування у стані сп'яніння.

Важливо: обов'язковість проходження медичного огляду (обстеження) неповнолітнім на предмет перебування у стані сп'яніння не закріплена на законодавчому рівні. Склад правопорушення передбачає факт перебування неповнолітньої особи в стані сп'яніння.

Стаття 180 «Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння» КУпАП передбачає відповідальність батьків неповнолітнього, осіб, які їх замінюють, або інших осіб за доведення неповнолітнього до стану сп'яніння.

Згідно зі **ст. 10 «Право на захист від усіх форм насильства»** Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 кожній дитині

¹ Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій : наказ МОЗ України від 21.05.2007 № 246. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0846-07#Text>.

² Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок : постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 № 559. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/559-2001-%D0%BF#Text>.

³ Там само.

гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини. Держава здійснює захист дитини від: втягнення у злочинну діяльність, *залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин.*

Стаття 34 «Захист прав дитини в спеціальних навчально-виховних закладах для неповнолітніх, які потребують особливих умов виховання» згаданого закону встановлює, що неповнолітні правопорушники, які потребують особливих умов виховання, в порядку, встановленому законом, направляються до загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації.¹

Неповнолітні, *які вживають алкоголь, наркотики*, та неповнолітні, які за станом здоров'я не можуть бути направлені до загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації, в порядку, встановленому законом, *направляються до центрів медико-соціальної реабілітації неповнолітніх.*²

Дітям, які перебувають у зазначених закладах, *гарантується право* на гуманне ставлення з боку оточуючих, *на охорону здоров'я*, отримання базової освіти і професійної підготовки, побачення з батьками або особами, які їх замінюють, відпустку, листування, на отримання передач, посилок від батьків, гуманітарних, благодійних та інших громадських організацій, які виявили бажання допомогти їм, у порядку, встановленому законодавством України.³

Суб'єкт складання протоколу про адміністративне правопорушення – посадові особи органів Національної поліції.

Строк розгляду справи – 15 днів.

Суб'єкт прийняття рішення у справі – адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад, крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють; виконавчі комітети (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, – виконавчі органи, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад, крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють; органи Національної поліції.

¹ Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

² Про затвердження Положення про центр медико-соціальної реабілітації дітей : постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.1996 № 1072. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072-96-п#Text>.

³ Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

II. Медичні огляди (обстеження), пов'язані із заходами забезпечення провадження.

1. Медичний огляд затриманих осіб, пов'язаний із оформленням службової документації.

Стаття 261 «Адміністративне затримання» КУпАП врегульовує такий захід забезпечення провадження, як адміністративне затримання.

Згідно з **ч. 3 ст. 263 «Строки адміністративного затримання» КУпАП** осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу (*щодо вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 44 КУпАП*), а в необхідних випадках для встановлення особи, **проведення медичного огляду**, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.¹

Пункт 10 Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом МВС України № 1376 від 06.11.2015 встановлює таке: відповідно до ч. 1 ст. 263 КУпАП адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години. Відповідно до ч. 3 ст. 263 КУпАП осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, **проведення медичного огляду**, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання;²

2. Медичний огляд затриманих осіб, пов'язаний із оформленням службової документації та/або забезпеченням права затриманої особи на медичну допомогу.

Стаття 264 «Особистий огляд і огляд речей» КУпАП врегульовує такий захід забезпечення провадження, як особистий огляд і огляд речей.

Згідно з **п. 11** Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

² Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.

МВС України № 1376 від 06.11.2015, перед поміщенням до кімнати для затриманих чергової частини органу поліції у службовому приміщенні, куди доставлено особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, відповідно до статті 264 КУпАП¹ уповноваженою на те посадовою особою однієї статі з особою, яку доставили, в присутності двох свідків (понятих) тієї ж статі проводиться *особистий огляд* і огляд речей доставленої особи. Огляд речей, ручної кладі та інших предметів здійснюється у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові за участю двох свідків (понятих) за відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд та огляд речей особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення чи у протоколі про адміністративне затримання, де зазначаються: прізвища, імена та по батькові, місця проживання двох понятих; перелік речей, що оглядаються, та предметів одягу, що є на особі на час її затримання; *відомості щодо наявності або відсутності у затриманої особи тілесних ушкоджень. Якщо виявлено тілесні ушкодження, потрібно зазначити, на яких саме частинах тіла вони є та їх характер (синці, подрипини, різані рани тощо). У разі, якщо затриманий потребує медичної допомоги, посадова особа органу поліції викликає швидку медичну допомогу. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються час надання медичної допомоги, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого закладу охорони здоров'я направлено затриманого (п. 12 згаданої інструкції).*

При надходженні від затриманої особи під час проведення особистого огляду, огляду речей скарг чи зауважень у протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис із зазначенням їх суті (п. 13 згаданої інструкції).

Коли затриману особу звільнено з місця її перебування, у протоколі про адміністративне затримання зазначається, зокрема, у графі «скарг, зауважень до дій посадових осіб органів поліції не маю/маю» про наявність або відсутність зауважень та скарг на дії посадових осіб органів поліції із викладенням їх суті (п. 14 згаданої інструкції).²

Важливо! Процедуру проведення медичного огляду затриманої особи щодо наявності у неї тілесних ушкоджень не деталізовано.

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

² Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.

Такий огляд проводить поліцейський, хоча наявність внутрішніх ушкоджень або захворювань у такої особи може виявити лише медичний працівник. Порядок направлення затриманої особи до закладу охорони здоров'я для проведення медичного огляду (обстеження) так само не визначено. Єдиний акт, яким можна керуватися – Закон України «Про екстрену медичну допомогу»;¹

3. Медичний огляд з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Стаття 266 «Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП врегулює такий захід забезпечення провадження, як відсторонення осіб від керування транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Згідно з п. 1-6 розділу X «Особливості оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена статтею 130 КУпАП» Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС України № 1395 від 07.11.2015, водії, стосовно яких у поліцейських є достатні підстави вважати, що вони перебувають *у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню* від керування цими транспортними засобами *та огляду* на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Обов'язковому огляду підлягають водії транспортних засобів – учасники ДТП, унаслідок якої є особи, які отримали тілесні ушкодження. Направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду на стан сп'яніння і проведення такого огляду здійснюються відповідно до Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або

¹ Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>.

перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1103 від 17.12.2008.^{1 2}

Огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, проводиться поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів. Під час проведення огляду осіб поліцейський застосовує технічні засоби відеозапису, а в разі неможливості застосування таких засобів огляд проводиться у присутності двох свідків. Наявні матеріали відеозапису долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення. Результати огляду зазначаються в **акті огляду на стан алкогольного сп'яніння** з використанням спеціальних технічних засобів. Акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів складається у двох примірниках, один із яких вручається особі, щодо якої проводився цей огляд. У разі виявлення стану алкогольного сп'яніння в результаті проведення огляду з використанням спеціальних технічних засобів складається протокол про адміністративне правопорушення, до якого долучаються акт огляду на стан сп'яніння та роздруківка із результатом огляду з використанням спеціального технічного засобу (у разі наявності).

У разі проведення **огляду на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я висновок** про його результати долучається до протоколу про адміністративне правопорушення (у разі підтвердження стану сп'яніння).

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейський із застосуванням технічних засобів відеозапису (а в разі неможливості застосування таких засобів – у присутності двох свідків) складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає **ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.**

Згідно з **п. 3-14** Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і

¹ Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду : постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1103. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF#Text>.

² Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>.

проведення такого огляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1103 від 17.12.2008, **огляд проводиться:** а) **поліцейським** на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів (законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що відповідають вимогам законодавства про метрологію та метрологічну діяльність); б) **лікарем закладу охорони здоров'я** (в сільській місцевості за відсутності лікаря – **фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту**, який пройшов спеціальну підготовку).

Огляд на місці зупинки транспортного засобу проводиться із застосуванням технічних засобів відеозапису, а в разі неможливості застосування таких засобів – у присутності двох свідків. Матеріали відеозапису обов'язково долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення. Не можуть бути залучені як свідки працівники Національної поліції або особи, щодо неупередженості яких є сумніви. **Результати огляду**, проведеного поліцейським, **зазначаються в акті огляду**, форма якого затверджується МОЗ за погодженням з МВС. У разі встановлення **стану сп'яніння** результати огляду, проведеного поліцейським, зазначаються в протоколі про адміністративне правопорушення, до якого долучається акт огляду. **Акт огляду** на стан сп'яніння за результатами такого огляду, проведеного поліцейським, складається у двох примірниках, один із яких вручається водію, а другий залишається в поліцейського та/або долучається до протоколу про адміністративне правопорушення в разі встановлення стану сп'яніння. **Підтвердження стану сп'яніння** в результаті огляду та **згода водія транспортного засобу з результатами такого огляду** є підставою для притягнення його до відповідальності згідно із законом.

Водій транспортного засобу, що відмовився від проведення огляду на місці зупинки транспортного засобу або висловив незгоду з його результатами, **направляється поліцейським** для проведення огляду **до відповідного закладу охорони здоров'я**. Огляд може також проводитися в спеціально обладнаних пересувних пунктах (автомобілях), що належать закладам охорони здоров'я і відповідають установленим МОЗ вимогам. Поліцейський забезпечує проведення **огляду водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення** відповідних підстав.

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейський із застосуванням технічних засобів відеозапису, а в разі неможливості застосування таких засобів – у присутності двох свідків, складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає **ознаки сп'яніння і дії водія щодо**

ухилення від огляду.

Проведення огляду водіїв транспортних засобів – учасників дорожньо-транспортної пригоди, унаслідок якої є постраждали, є обов'язковим¹.

Огляд водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я проводиться в будь-який час доби із застосуванням спеціальних технічних засобів (законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що відповідають вимогам законодавства про метрологію та метрологічну діяльність). Лікар, що проводить огляд, повинен ознайомитися з документами, що посвідчують особу водія (паспорт, посвідчення водія та ін.). Відсутність документів не може бути причиною для відмови в проведенні огляду. У разі, коли в результаті дорожньо-транспортної пригоди водія доставлено у лікувальний заклад, в обов'язковому порядку проводиться дослідження з метою виявлення в його організмі алкоголю, наркотичних чи інших речовин, що знижують увагу та швидкість реакції. Лікар, що проводить у закладі охорони здоров'я огляд водія транспортного засобу, складає за його результатами висновок за формою, яка затверджується МОЗ України. Висновок складається в трьох примірниках: по одному – для поліцейського та водія транспортного засобу, а третій залишається в закладі охорони здоров'я. Висновок може бути оскаржений водієм транспортного засобу у встановленому законодавством порядку.²

Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена спільним наказом МВС України, МОЗ України № 1452/735 від 09.11.2015 встановлює:³

– *ознаками алкогольного сп'яніння є: запах алкоголю з порожнини рота; порушення координації рухів; порушення мови; виражене тремтіння пальців рук; різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя; поведінка, що не відповідає обстановці (п. 3 розділу I);*

¹ Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду : постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1103. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-%D0%BF#Text>.

² Там само.

³ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : спільний наказ МВС України, МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text>.

– ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є: наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота); звужені чи дуже розширені зіниці, що не реагують на світло; сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови; почервоніння обличчя або неприродна блідість (п. 4 розділу I);

– проведення огляду на стан алкогольного сп'яніння *поліцейським* і оформлення його результатів (розділ II). За наявності ознак, передбачених п. 3 розділу I цієї інструкції, *поліцейський проводить огляд на стан сп'яніння за допомогою спеціальних технічних засобів*, дозволених до застосування МОЗ України та Держспоживстандартом.

Огляд на стан алкогольного сп'яніння водія транспортного засобу здійснюється поліцейськими, які мають спеціальні звання. Поліцейськими використовуються спеціальні технічні засоби, що мають, зокрема, сертифікат відповідності та свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки. Огляд на стан сп'яніння проводиться з дотриманням інструкції з експлуатації спеціального технічного засобу та фіксацією результатів на паперових та електронних носіях, якщо спеціальний технічний засіб має такі функції. *Перед проведенням огляду на стан сп'яніння поліцейський інформує особу*, яка підлягає огляду на стан сп'яніння, про порядок застосування спеціального технічного засобу та на її вимогу надає сертифікат відповідності та свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки. Огляд на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу проводиться в присутності двох свідків. Не можуть бути залучені як свідки поліцейські або особи, щодо неупередженості яких є сумніви. *Установлення стану алкогольного сп'яніння здійснюється на підставі огляду*, що проводиться згідно з вимогами цієї інструкції поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, показники яких після проведення тесту *мають цифровий показник більше 0,2 проміле* алкоголю в крові. З метою забезпечення достовірності результатів огляду водіїв транспортних засобів, які мають бути оглянуті в закладах охорони здоров'я, поліцейський забезпечує доставку цих осіб до найближчого закладу охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення підстав для його проведення. *Результати огляду на стан сп'яніння водія транспортного засобу, проведеного поліцейським, зазначаються в акті огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів. У випадку установлення стану сп'яніння результати огляду, проведеного поліцейським, зазначаються у протоколі* про адміністративне правопорушення, до

якого долучається акт огляду. Акт огляду складається у двох примірниках, один із яких вручається водію, а другий залишається у поліцейського та/або долучається до протоколу про адміністративне правопорушення у разі встановлення стану сп'яніння. Якщо технічними характеристиками спеціального технічного засобу передбачається роздрукування на папері його показників, ці результати долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення. Оформлення матеріалів огляду на стан сп'яніння водія транспортного засобу здійснюється згідно з чинним законодавством. **У разі наявності підстав вважати, що водій транспортного засобу перебуває у стані наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, згідно з ознаками, визначеними в п. 4 розділу I згаданої інструкції, поліцейський направляє цю особу до найближчого закладу охорони здоров'я;**

– проведення огляду на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я і оформлення його результатів (**розділ III**). Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду на стан сп'яніння водіїв, затверджується МОЗ України, МОЗ АР Крим, начальниками структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Огляд може також проводитися в спеціально обладнаних пересувних пунктах (автомобілях), що належать закладам охорони здоров'я і відповідають установленим МОЗ України вимогам. **Огляд у закладах охорони здоров'я** щодо виявлення стану сп'яніння **проводиться лікарем закладу охорони здоров'я** (у сільській місцевості за відсутності лікаря – **фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту**), який пройшов тематичне удосконалення за відповідною програмою згідно з чинним законодавством. Метою цього огляду є встановлення наявності чи відсутності стану сп'яніння в обстежуваній особі. Лікар (фельдшер) повинен ознайомитися з документами особи, яку оглядає (паспорт, особисте посвідчення, посвідчення водія тощо) (за наявності). Відсутність документів не може бути причиною для відмови у проведенні огляду на стан сп'яніння. У цьому разі в акті медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, зазначаються дані щодо зовнішнього вигляду особи, яку оглядають, а також те, що дані про цю особу записані з її слів. У разі надходження документів дані про оглянуту особу долучаються до акта медичного огляду. **Проведення лабораторних досліджень на визначення наркотичного засобу або психотропної речовини є обов'язковим.** Метою лабораторного

дослідження є виявлення або уточнення наявних речовин, що здатні спричинювати стан сп'яніння. Використання в закладах охорони здоров'я для проведення лабораторних досліджень вимірjuвальної техніки та обладнання, дозволених МОЗ України, підтверджується сертифікатом відповідності та свідоцтвом про перевірку робочого засобу вимірjuвальної техніки. **Зразки біологічного середовища для лабораторного дослідження відбираються у дві ємності. Вміст однієї ємності використовується для первинного дослідження, вміст другої ємності зберігається протягом 90 днів.** За збереження та транспортування ємностей із біологічним середовищем до іншого закладу охорони здоров'я, цілісність пломбування відповідає заклад охорони здоров'я, у якому проводився відбір біологічного середовища. **Предметом дослідження біологічного середовища можуть бути слина, сеча та змиви з поверхні губ, шкірного покриву обличчя і рук.** Для дослідження біологічного середовища **може використовуватися кров, якщо в обстежуваній особі неможливо взяти зразки біологічних середовищ.** Якщо водій – учасник дорожнього руху внаслідок ДТП перебуває у несвідомому стані або з тяжкими травмами, **обов'язково проводиться дослідження біологічного середовища або крові на вміст алкоголю, наркотичних чи психотропних речовин у закладах охорони здоров'я, куди він доставлений.** За результатами огляду на стан сп'яніння та лабораторними дослідженнями **встановлюється діагноз, котрий вноситься до акта медичного огляду. Висновок щодо результатів медичного огляду** з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, **видається на підставі акта медичного огляду. Зміст висновку** щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння **повідомляється оглянутій особі в присутності поліцейського, який її доставив, про що робиться запис у вищезазначеному висновку. Усі записи в акті медичного огляду та висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння повинні бути розбірливими, не допускається формулювання «Норма».** Акт медичного огляду особи складається в одному примірнику, що залишається в закладі охорони здоров'я. **Висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння складається в усіх випадках безпосередньо після огляду особи у трьох примірниках:** перший примірник видається під підпис поліцейському, який доставив цю особу на огляд, другий видається оглянутій особі, а третій залишається в закладі охорони здоров'я. **Кожний випадок огляду на стан сп'яніння у закладі охорони здоров'я реєструється в журналі реєстрації медичних оглядів осіб з метою виявлення стану**

алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції. ***Висновки щодо результатів медичного огляду осіб на стан сп'яніння, складені з порушенням вимог цієї інструкції, вважаються недійсними.***

Організація забезпечення закладів охорони здоров'я бланками акта медичного огляду, висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння покладається на МОЗ України, МОЗ АР Крим, начальників структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Відсутність бланків акта медичного огляду на стан сп'яніння та висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння не може бути приводом для відмови в огляді на стан сп'яніння. Український моніторинговий та медичний центр з наркотиків та алкоголю МОЗ України здійснює клінічний моніторинг якості та результатів медичних оглядів клініко-анамнестичних даних обстежуваної особи та методичний контроль за проведенням оглядів на стан сп'яніння;¹

4. Медичний огляд військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Стаття 266-1 «Огляд військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП встановлює, що військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, а також військовослужбовці Збройних Сил України, щодо яких є підстави вважати, що вони *перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають огляду* на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. *Огляд військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх*****

¹ Там само.

увагу та швидкість реакції, щодо яких є підстави вважати, що вони у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, виконують обов'язки військової служби або перебувають на території військових частин, ***проводиться посадовою особою***, уповноваженою на те начальником органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або командиром (начальником) військової частини (установи, організації, підприємства, закладу, підрозділу), іншого утвореного відповідно до законів України військового формування, а також правоохоронного органу спеціального призначення, ***з використанням спеціальних технічних засобів та тестів. Огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння*** військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України, щодо яких є підстави вважати, що вони у стані сп'яніння перебувають на вулицях, у закритих спортивних спорудах, скверах, парках, усіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в заборонених законом інших місцях, ***проводиться посадовою особою***, уповноваженою на те начальником органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, ***з використанням спеціальних технічних засобів та тестів. У разі незгоди*** військовозобов'язаного та резервіста під час проходження зборів, а також військовослужбовця Збройних Сил України ***на проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, уповноваженими особами з використанням спеціальних технічних засобів та тестів*** або у разі незгоди з його результатами ***огляд проводиться в закладах охорони здоров'я. Перелік закладів охорони здоров'я, котрим надається право проведення огляду осіб*** на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, ***затверджується управліннями охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Проведення огляду*** осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, ***в інших закладах забороняється. Складення висновків*** у закладі охорони здоров'я ***за результатами огляду*** військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, проводиться у присутності

посадової особи, уповноваженої на те начальником органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або командиром (начальником) військової частини (установи, організації, підприємства, закладу, підрозділу), іншого утвореного відповідно до законів України військового формування, а також правоохоронного органу спеціального призначення. Під час проведення огляду військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, з використанням спеціальних технічних засобів та тестів уповноважена посадова особа застосовує спеціальні технічні засоби відеозапису, а в разі їх відсутності або неможливості застосування таких засобів огляд проводиться у присутності двох свідків. У випадку застосування спеціальних технічних засобів відеозапису матеріали відеозапису обов'язково долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення. Порядок направлення військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України для огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, та проведення такого огляду здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. ***Огляд*** військовослужбовців Збройних Сил України, які виконують обов'язки військової служби ***у складі національного контингенту*** (національного персоналу), ***може проводитися в медичних закладах, що входять до складу міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки***, в яких бере участь національний контингент (національний персонал).

Огляд військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, а також військовослужбовців Збройних Сил України ***на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, проведений з порушенням вимог ст. 266-1 КУпАП, вважається недійсним.***¹

III. Медичний огляд (обстеження) при визначенні обставин, що виключають адміністративну відповідальність.

Підтвердження або спростування перебування особи у стані неосудності на момент вчинення адміністративного правопорушення.

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

Стаття 20 «Неосудність» КУпАП встановлює, що не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності *була в стані неосудності*, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок *хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану*.

Згідно зі ст. 247 «Обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення» КУпАП «провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин: ...3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність».

Важливо! Законодавством України визначено, що примусово психіатрична експертиза призначається тільки судом. КУпАП не визначає процедури призначення психіатричної експертизи особі, яка вчинила адміністративне правопорушення. У ст. 273 КУпАП передбачено, що *експерт призначається органом (посадовою особою), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, у разі, коли виникає потреба в спеціальних знаннях*, у тому числі для визначення розміру майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, а також суми грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, котрі підлягатимуть конфіскації.

Відповідно до п. 20 Порядку проведення судово-психіатричної експертизи, затвердженого наказом МОЗ України № 865 від 08.05.2018, строк проведення амбулаторної судово-психіатричної експертизи становить до 30 робочих днів із дати отримання всіх необхідних матеріалів. Залежно від ступеня складності експертизи і обсягу її об'єктів, поданих на дослідження, цей строк може бути продовжено з інформуванням органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта) та за клопотанням якого (якої) експерт був залучений.¹ З огляду на строки накладення адміністративного стягнення, передбачені ст. 38 КУпАП, проведення такої експертизи призводить до пропуску строків притягнення до відповідальності (за винятком ст. 130 КУпАП). Також у КУпАП не визначено процедури призначення психіатричної експертизи, якщо справа про адміністративне правопорушення не віднесена до розгляду судом (суддею), а особа, яка вчинила протиправне діяння, відмовляється її проходити.^{2 3}

¹ Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи : наказ МОЗ України від 08.05.2018 № 865. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18#Text>.

² Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

³ Прокопчук С. Встановлення неосудності у справах про адміністративні правопорушення. *prokopchuk.group*. URL : <https://prokopchuk.group/novini/novina/article/vstanovlennja-neosudnosti-u-spravakh-pro-administrativni-pravoporushennja.html>.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаркуша В. В., Кучеренко О. М. Особливості оформлення Національною поліцією матеріалів ДТП без потерпілих : метод. рекомендації. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 32 с.

2. Інструментарій реагування працівника поліції превентивної діяльності на адміністративні правопорушення : навч. посібник / уклад. : В. В. Гаркуша та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 139 с.

3. Логвиненко Б. О. Науково-практичний коментар до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Київ : ВД «Дакор», 2021. 272 с.

4. Логвиненко Б. О. Провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я : навч. посібник. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 106 с.

5. Медичне право : підруч. ; за заг. ред. С. Б. Булеци, М. В. Менджул. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2021. 720 с.

6. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення: станом на 20 січ. 2017 р. ; за заг. ред. С. В. Петкова. Київ : Центр учб. літ., 2017. 544 с.

7. Провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчі Національній поліції України (збірник презентаційних слайдів) : навч. посібник / кол. авторів : Бахчев К. В., Миронюк Р. В., Собакарь А. О. та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 126 с.

8. Фоменко А. Є., Юнін О. С., Миронюк Р. В., Собакарь А. О. та ін. Поліцейська діяльність : підруч. ; за заг. ред. О. С. Юнін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 432 с.

ГЛОСАРІЙ

Амбулаторна психіатрична допомога – психіатрична допомога, що охоплює обстеження стану психічного здоров'я осіб на підставах та в порядку, передбачених Законом України «Про психіатричну допомогу» та іншими законами, профілактику, діагностику психічних розладів, лікування, нагляд, догляд, медико-соціальну реабілітацію осіб, які страждають на психічні розлади, в амбулаторних умовах.¹

Військовозобов'язані – особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави.²

Військовослужбовці – особи, які проходять військову службу.³

Водій – особа, яка керує транспортним засобом і має посвідчення водія (посвідчення тракториста-машиніста, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, тимчасовий талон на право керування транспортним засобом) відповідної категорії. Водієм також є особа, яка навчає керуванню транспортним засобом, перебуваючи безпосередньо в транспортному засобі.⁴

Дитина – особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше.⁵

Дитинство – період розвитку людини до досягнення повноліття.⁶

Епідемія – масове поширення інфекційної хвороби серед населення відповідної території за короткий проміжок часу.⁷

Загальний заклад охорони здоров'я – багатопрофільний лікарняний заклад, що надає медичну та реабілітаційну допомогу населенню територіальної громади або декількох громад та забезпечує базові напрями стаціонарної медичної допомоги відповідно до переліку, визначеного Кабінетом Міністрів України, стабілізацію стану пацієнта та його маршрутизацію до кластерних та надкластерних закладів охорони здоров'я.⁸

Заклад охорони здоров'я – юридична особа будь-якої форми

¹ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>.

² Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.

³ Там само.

⁴ Про Правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#n16>.

⁵ Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

⁶ Там само.

⁷ Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

⁸ Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що забезпечує медичне обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників і фахівців з реабілітації.¹

Здоров'я – стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб і фізичних вад.²

Зловживання наркотичними засобами або психотропними речовинами – умисне систематичне незаконне вживання наркотичних засобів або психотропних речовин.³

Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ) – інфекції, основним способом зараження яких виступає статевий акт. Їх також часто називають венеричними, хоча загальний спектр ІПСШ набагато ширший, оскільки є інфекції, що передаються не лише статевим, а й іншими шляхами, включно через прямий контакт, парентеральним способом (через ін'єкції, інгаляції та ін.). На сьогодні відомо понад 30 бактерій, вірусів і паразитів, які передаються статевим шляхом. Деякі з них, зокрема вірус імунодефіциту людини (ВІЛ) і сифіліс, можуть також передаватися від матері до дитини, а також через продукти крові й пересадку тканин.⁴

Карантин – адміністративні та медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб.⁵

Медична допомога – діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами⁶.

Медичне обстеження – обстеження особи в стаціонарних умовах з метою встановлення діагнозу «наркоманія».⁷

Медичний огляд – амбулаторний огляд особи з метою встановлення стану наркотичного сп'яніння.⁸

¹ Там само.

² Там само.

³ Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

⁴ Хиць А. Р. Венеричні захворювання: гайдлайн CDC–2021. *Український медичний часопис*. URL : <https://www.umj.com.ua/article/219923/venerichni-zahvoryuvannya-gajdlajn-cdc-2021>.

⁵ Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

⁶ Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

⁷ Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

⁸ Там само.

Наркотичні засоби – речовини природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.¹

Небезпечні інфекційні хвороби – інфекційні хвороби, що характеризуються важкими та (або) стійкими розладами здоров'я в окремих хворих і становлять небезпеку для їхнього життя та здоров'я.²

Неблагополучна епідемічна ситуація – ситуація, за якої рівень захворювання людей на інфекційні хвороби перевищує середні багаторічні показники, реєструються спалахи інфекційних хвороб.³

Незаконне вживання наркотичних засобів або психотропних речовин – вживання наркотичних засобів або психотропних речовин без призначення лікаря.⁴

Носій збудника інфекційної хвороби (бактеріоносій) – людина, в організмі якої виявлено збудників інфекційної хвороби за відсутності симптомів цієї хвороби.⁵

Обмежувальні протиепідемічні заходи – медико-санітарні та адміністративні заходи, що здійснюються в межах осередку інфекційної хвороби з метою запобігання її поширенню.⁶

Обсерватор – спеціалізований заклад, призначений для перебування осіб, які підлягають обсервації, їх обстеження та здійснення медичного нагляду за ними.⁷

Обсервація – перебування особи, стосовно якої є ризик поширення інфекційної хвороби, в обсерваторії з метою її обстеження та здійснення медичного нагляду за нею.⁸

Особливо небезпечні інфекційні хвороби – інфекційні хвороби (у тому числі карантинні: чума, холера, жовта гарячка), що характеризуються важкими та (або) стійкими розладами здоров'я у значній кількості хворих, високим рівнем смертності, швидким поширенням цих хвороб серед населення.⁹

Прекурсори наркотичних засобів і психотропних речовин – речовини, що використовуються для виробництва, виготовлення

¹ Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

² Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

³ Там само.

⁴ Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

⁵ Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

⁶ Там само.

⁷ Там само.

⁸ Там само.

⁹ Там само.

наркотичних засобів, психотропних речовин, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів¹.

Примусове лікування – лікування на підставі судового рішення хворого на наркоманію, який ухиляється від добровільного лікування або продовжує вживати наркотичні засоби без призначення лікаря і порушує права інших осіб.²

Протиепідемічні заходи – комплекс організаційних, медико-санітарних, ветеринарних, інженерно-технічних, адміністративних та інших заходів, що здійснюються з метою запобігання поширенню інфекційних хвороб, локалізації та ліквідації їхніх осередків, спалахів та епідемій.³

Психіатрична допомога – комплекс спеціальних заходів, спрямованих на обстеження стану психічного здоров'я осіб на підставах та в порядку, передбачених Законом України «Про психіатричну допомогу» та іншими законами України, профілактику, діагностику психічних розладів, лікування, нагляд, догляд, медичну та психологічну реабілітацію осіб, які страждають на психічні розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин.⁴

Психічні розлади – розлади психічної діяльності, визнані такими згідно з чинною в Україні Міжнародною статистичною класифікацією хвороб, травм і причин смерті.⁵

Психотропні речовини – речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.⁶

Резервісти – особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний час та в особливий період.⁷

Самоізоляція – перебування особи, стосовно якої є обґрунтовані підстави щодо ризику інфікування або поширення нею інфекційної хвороби, у визначеному нею місці (приміщенні) з метою дотримання

¹ Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

² Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

³ Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

⁴ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>.

⁵ Там само.

⁶ Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

⁷ Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.

протиепідемічних заходів на основі зобов'язання цієї особи.¹

Санітарно-протиепідемічні правила і норми – нормативно-правові акти (накази, інструкції, правила, положення тощо) центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, вимоги яких спрямовані на запобігання виникненню та поширенню інфекційних хвороб.²

Стан здоров'я – загальний показник для хвороб (гострих і хронічних), розладів, пошкоджень або травм. Стан здоров'я також може охоплювати інші обставини, такі як вагітність, старіння, стрес, вроджена аномалія або генетична схильність. Стани здоров'я кодуються за Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я.³

Стаціонарна психіатрична допомога – психіатрична допомога, що охоплює обстеження стану психічного здоров'я осіб на підставах та в порядку, передбачених Законом України «Про психіатричну допомогу» та іншими законами, діагностику психічних розладів, лікування, нагляд, догляд, медико-соціальну реабілітацію осіб, які страждають на психічні розлади, і надається в стаціонарних умовах понад 24 години поспіль.⁴

Судноводій – особа, яка має право керування судном, водним мотоциклом.⁵

Тяжкий психічний розлад – розлад психічної діяльності (затмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті), що позбавляє особу здатності адекватно усвідомлювати оточуючу дійсність, свій психічний стан і поведінку.⁶

Тяжкий психічний стан чи психічний розлад – стан, що супроводжується затмаренням свідомості, порушенням мислення, волі, емоцій, інтелекту або пам'яті, що перешкоджає сприйняттю особою навколишньої дійсності, свого стану або поведінки.⁷

Ухилення від медичного огляду, медичного обстеження або лікування – умисне невиконання розпорядження поліцейського щодо медичного огляду, а так само невиконання призначень та рекомендацій лікаря особою, яка зловживає наркотичними засобами або психотропними речовинами.⁸

¹ Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.

² Там само.

³ Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

⁴ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>.

⁵ Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 03.12.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>.

⁶ Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>.

⁷ Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15.02.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

⁸ Там само.

ДОДАТКИ

БЛАНКИ ДОКУМЕНТІВ

*Додаток 1
до Інструкції про порядок виявлення у водіїв
транспортних засобів ознак алкогольного,
наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування
під впливом лікарських препаратів, що знижують
увагу та швидкість реакції
(пункт 8 розділу II)*

НАПРАВЛЕННЯ

**на огляд водія транспортного засобу з метою виявлення стану алкогольного,
наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських
препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції**

Найменування закладу охорони здоров'я _____

_____ 20__ року ____ год. ____ хв.

Прізвище, ім'я та по батькові водія транспортного засобу, який направляється на
огляд _____

Дата народження _____ Місце проживання (перебування) _____

Особу встановлено _____

(вказати документ, що посвідчує особу, серію та № документа (за наявності), коли і ким виданий)

У результаті огляду, проведеного поліцейським, виявлені ознаки
сп'яніння: _____

Огляд проводився за допомогою _____

(назва, номер спеціального технічного засобу,

дозволеного до застосування МОЗ України та Держспоживінспекцією України)

Результати огляду _____

(реакція: позитивна/негативна, кількісний показник)

Серія № _____ протоколу про адміністративне правопорушення, складеного
поліцейським.

Особу на огляд у заклад охорони здоров'я доставив _____

(посада, найменування підрозділу Національної поліції України,

спеціальне звання, ПІБ., серія та номер службового посвідчення, підпис)

Зіниці: незмінні, звужені, розширені; реакція на світло: жива, млява (підкреслити)

Ністагм при погляді вбік _____

14. Рухова сфера _____

Міміка: звичайна, млява, жвава _____

Хода (хитка, розкидування ніг під час ходи), хода зі швидкими поворотами (без хитань, хитання при поворотах), поза Ромберга (описати) _____

Точні рухи (підняти монету з підлоги, пальце-носова проба) _____

Тремтіння повік, язика, пальців рук (підкреслити)

15. Чи є ознаки нервово-психічних захворювань, органічного ураження центральної нервової системи, фізичного виснаження. Перенесені травми (зі слів обстежуваного) _____

16. Відомості про останнє вживання алкоголю або наркотичних речовин чи лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: суб'єктивні та об'єктивні (згідно з документами, іншими джерелами) _____

17. Запах алкоголю з рота _____

18. Використання технічних засобів для визначення наявності або вимірювання вмісту етилового спирту у видихуваному повітрі (відповідно до встановленого рівня).

Час обстеження, назва спеціального технічного засобу, за наявності – його номер, дата останньої повірки, результат обстеження _____

Обстеження через 20 хвилин. Час обстеження, назва спеціального технічного засобу, за наявності – його номер, дата останньої повірки, результат обстеження _____

19. Інші прояви та симптоми _____

20. Висновок та діагноз за результатами огляду _____

Лікар (фельдшер), який проводив огляд _____

(підпис)

21. Лабораторна діагностика з метою уточнення наявних речовин впливу:

час проведення лабораторних тестів _____;

досліджуване біологічне середовище (сеча, слина, кров, змиви поверхні губ, шкіри обличчя, рук) (необхідне підкреслити)

22. Дата і час відбору _____

23. Метод лабораторного тестування _____

24. Результат лабораторних тестів _____

25. Заключний діагноз (за результатами огляду та тестів) _____

Лікар-нарколог _____

(дата) (підпис) (ПІБ)

результати лабораторного тестування на наявність психоактивних речовин:

8. Результати огляду.

Психіатричні, у тому числі спричинені вживанням психоактивних речовин, протипоказань для виконання

(вид діяльності, робіт, професій, служби)

наявні – 1, відсутні – 2

9. Результати обстеження, проведеного комісією лікарів-психіатрів.

Психіатричні, у тому числі спричинені вживанням психоактивних речовин, протипоказань для виконання

(вид діяльності, робіт, професій, служби)

наявні — 1, відсутні — 2, обстеження комісією лікарів-психіатрів не проводилось — 3

10. За результатом огляду видана Довідка про проходження попереднього, періодичного та позачергового психіатричного огляду, у тому числі на предмет вживання психоактивних речовин № _____.

11. Прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) лікаря-психіатра (комісії лікарів-психіатрів), який(а) проводив(ла) огляд:

12. Підпис лікаря-психіатра (комісії лікарів-психіатрів), який(а) проводив(ла) огляд:

Навчальне видання

Логвиненко Борис Олексійович

**МЕДИЧНИЙ ОГЛЯД (ОБСТЕЖЕННЯ) У СПРАВАХ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Методичні рекомендації

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга
Редактор *О. Ю. Чижевська*

Підп. до друку 13.10.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк. 4,00. Наклад – 45 прим. Зам. № 06/23-мр

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua

Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018